

УДК 327.57(477+327.7НАТО)

Курик О. М.

СХІДНИЙ ФЛАНГ НАТО: ПОТОЧНІ ЗАГРОЗИ ТА ПІДХОДИ ДО ПОСИЛЕННЯ

Стаття присвячена аналізу оборонної спроможності та безпеки східного флангу НАТО, який, у зв'язку зі своїм унікальним географічним розташуванням, все частіше наражається на нові загрози з боку Російської Федерації. Також, у статті проаналізовано структуру та стратегію оборони східного флангу, процес посилення оборонної спроможності Балтійського та Чорноморського регіонів та кризи, що впливають на них. Окрему увагу авторка приділила еволюції підходів до стратегічної оборони Чорноморського регіону з 2014 по 2021 роки та ролі України у цьому процесі.

Ключові слова: НАТО, Україна, Туреччина, Росія, східний фланг, Чорноморський регіон, Балтійський регіон, розширена пряма присутність, спеціалізована передова присутність, асиметричне стримування.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день східний фланг НАТО є найбільш вразливим сектором Альянсу, який все більше піддається військовому зондуванню з боку Росії, що привертає дедалі більшу увагу як НАТО, так і всієї міжнародної спільноти. Сучасний стан оборонної спроможності та безпеки флангу вимагає чіткого та ефективного аналізу зумовленого появою нових загроз та випробувань, які продовжують з'являтися у регіоні з 2014 року по сьогоднішній день. Зростаюча увага до східного флангу НАТО

зумовлена також зростаючою роллю нових акторів, зміною глобального стратегічного середовища у світі та національних інтересів регіональних лідерів, які є головними формуючими силами як Чорноморського, так і Балтійського регіонів. Наукова цінність аналізу східного флангу НАТО полягає саме у зміні підходів Альянсу до оборонної безпеки Чорноморського регіону, який має велике стратегічне значення для України як регіонального актора. Після анексії Криму у 2014 році та початку війни на сході України Альянс надавав пріоритет регіону Балтійського моря, де країни-члени НАТО межують з Росією, тим самим формально поступаючись ініціативою в Чорноморському регіоні, в якому на той час Російська Федерація нарощувала свою військово-морську присутність. З огляду на сучасні події зміна у підходах до посилення обох регіонів та збільшення присутності НАТО у Чорноморському регіоні має неабияку наукову актуальність для регіональної безпеки та України, зокрема.

Отже, **метою статті** є проаналізувати чинники, що визначають проблему посилення східного флангу НАТО з урахуванням взаємодії країн-членів Альянсу з Україною як важливим актором у Чорноморському регіоні та її безпеки.

Аналіз основних досліджень. З метою аналізу еволюції розробки системи оборони східного флангу та ставлення до цього світових та регіональних лідерів, було проаналізовано заяви за результатами зустрічей лідерів НАТО на найвищому рівні в Уельсі (2014), Варшаві (2016), Брюсселі (2018 та 2021) та Лондоні (2019). Враховуючи актуальність подій питання привертає увагу українських дослідників та аналітиків, зокрема С. Герасимчук, П. Сіновець, Г. Шелест. Серед закордонних експертів доцільно виокремити аналітичну доповідь «One flank, one threat, one presence», в якій докладно описується сучасний стан обороноздатності східного

флангу НАТО та рекомендації експертів щодо його посилення з огляду на сучасні загрози станом на 2021 рік, а також офіційний коментар, написаний Генералом у відставці Беном Ходжесом, Янушом Бугайським, Реєм Войчиком та Крістеном Шмидлем який має назву “NATO needs a coherent approach to defending its eastern flank”, в якому дається аналіз специфіки регіону та його місця у сучасній системі безпеки НАТО.

Виклад основного матеріалу. Лише дев'ять країн з 30 членів альянсу формують східний фланг НАТО, який спрямований на захист Чорноморського, Балтійського регіонів та країн-сусідів. Це Румунія, Польща, Словаччина, Болгарія, Литва, Латвія, Естонія, Чехія та Угорщина. Ще у 2015 році за ініціативою Польщі ці країни, з метою поглиблення військової співпраці між країнами східного флангу НАТО, забезпечення стабільності морських шляхів, надійності видобутку енергоресурсів на шельфі, зрештою, збереження хиткого балансу між ключовими гравцями у регіоні, створили так звану «Бухарестську дев'ятку». Стимулом, який сприяв об'єднанню цих країн є анексія Криму Росією та війни на сході України. Усі члени об'єднання раніше входили до Східного блоку, СРСР чи Організації Варшавського договору [1, с. 4].

Ці країни посилили зусилля для посилення оборони НАТО, переглянути існуючі стратегії з оборони Балтійського регіону, безпека якого на сьогоднішній день є пріоритетною. Крім того, вони вимагали подібного підходу до посилення безпеки та оборони Чорноморського регіону. Однак, такої стратегії досі не існує через те, що не всі країни цього регіону є членами Альянсу, досі спостерігається підвищена конфліктогенність («заморожений» конфлікт у Південній Абхазії та Осетії, повномасштабна війна в Україні, анексія Криму у 2014 році) та є певні обмеження за Конвенцією Монтре

(1936). Це все викликає труднощі у розробці ефективного та послідовного плану стосовно Чорноморського театру, але, тим не менш, кроки в цьому напрямку вже було окреслено [9].

Аналітики зазначають, що Альянс розуміє всю небезпеку для країн-членів та країн-партнерів регіону, таких як Україна та Грузія й має плани розробляти нові підходи та програми щодо врегулювання безпекового середовища. Це, перш за все, розгортання розширеної повітряної поліції у Чорноморському регіоні, проведення нових навчань, покращення матеріально-технічного забезпечення, розвинення командування місією та розвідки тощо. Але, з огляду на першочерговість безпеки країн-членів перед безпекою країн-партнерів, НАТО повною мірою дотримується власних міжнародних зобов'язань. Зокрема, передова присутність в країнах Балтії та у Польщі є суб'єктом заходів із розбудови довіри й безпеки за Віденським документом та за Договором про звичайні збройні сили в Європі.

Зрештою, процес посилення східного флангу Альянсу ще далекий від завершення. Щоб це зробити, НАТО має розробити всеосяжну довгострокову стратегію щодо стримування Росії, засновану на єдності та стійкості, яка б зосереджувалась на безпеці не лише Балтійського та Середземного регіону, але й Чорноморського.

Щодо двох основних принципів, на яких базується стратегія задля ефективного контролю над регіонами та стримування агресії, свою увагу Альянс зосередив саме на м'якій та жорсткій силі.

Жорстка сила є необхідним компонентом стримування. Побудова злагоджених організацій і планів, які включають у себе всю «тверду силу» союзників і партнерів - є основною місією задля підтримки безпеки на всьому східному фланзі. Об'єднані війська 30 союзників плюс партнери в Європі, на

Близькому Сході та в Тихоокеанському регіоні представляють переважну реальну та потенційну бойову міць, яка, за певною підготовкою та готовністю діяти в багатонаціональних формуваннях, повинна мати можливість легко відбити російські військові можливості. Ключ до максимізації переваг цього потенціалу жорсткої сили полягає в тому, щоб кожна країна постачала свої сили на найвищому рівні готовності і сприяла тому, щоб ці багатонаціональні формування регулярно тренувалися разом.

Стосовно м'якої сили, зазвичай, вона включає в себе використання дипломатії, багатонаціональних структур, інститутів міжнародного права та економіки. Наприклад, конкуренція в інформаційному просторі може відбуватися як у сфері м'якої, так і жорсткої сили. Як заявив генеральний секретар Єнс Столтенберг: «З НАТО кожна нація починається зі спільних друзів». Коли Альянс працює разом, він об'єднує дипломатичні, юридичні та інформаційні зусилля 30 країн зі спільними цінностями та інтересами.

Країни-члени Альянсу також повинні посилити свої дипломатичні інструменти з тим, щоб чинити тиск на Кремль, для того, щоб він дотримувався міжнародних угод, поважав міжнародне право та міжнародно визнані кордони держав [8, с. 30 – 34].

Зараз стратегія з посилення та захисту здійснюється двома видами присутності союзних батальйонів на східному фланзі: розширена пряма присутність (Балтійський регіон) та спеціалізована передова присутність (Чорноморський регіон).

1. Розширена пряма присутність НАТО у Балтійському регіоні як концепція була ініційована Естонією, Латвією та Литвою на саміті у Брюсселі. Згідно з цією концепцією НАТО посилює свою передову присутність у східній частині Альянсу, маючи на ротатійній основі чотири багатонаціональні бойові групи розміром з батальйони в Естонії, Латвії,

Литві та Польщі. Очолюються батальйони такими країнами як Великобританія, Канада, Німеччина та Сполучені Штати Америки, які, у разі виникнення загрози, будуть здатні забезпечити швидке реагування та реалізувати статтю 5 Вашингтонського договору, яка свідчить, що напад на одну країну-члена буде розцінений як напад на весь Альянс.

Тим не менш, російська агресія на східному фланзі триває з 2014 року. Аналітики зазначають, що у регіоні Балтійського моря Кремль продовжує чинити тиск. Росія зміцнює та модернізує сили у своєму Західному військовому окрузі та перетворює Калінінградський ексклав у потенційну стартову платформу для реалізації обмеженого наземного вторгнення чи нападу на союзника по НАТО.

Росія досліджує регіон за допомогою швидких навчань і зробила свої навчання «Захід» і «Щит Союзу» ще більш масштабними, складнішими та агресивнішими проти Польщі та країн Балтії. Відсутність прозорості в російських військових навчаннях, їх близькість до великих ударних можливостей у Калінінграді та на таких базах, як Псков, дезінформація та залежність країн регіону від російських поставок енергоносіїв ілюструють виклики НАТО в регіоні [8, с. 5].

2. Спеціалізована передова присутність у Чорноморському регіоні.

Зокрема, слід зазначити, що через вищезгадані події, безпека та оборона Чорноморського регіону також набирає стратегічної важливості для НАТО. У регіоні знаходяться три країни Альянсу – Болгарія, Румунія та Туреччина і кілька країн-партнерів, тому будь-яка нестабільність або ворожі дії в регіоні безпосередньо впливають на Альянс. Усі пострадянські затяжні («заморожені») конфлікти зосереджені у Чорноморському регіоні. Через них з'являються «сірі зони», які є осередками розвитку організованої

злочинності, незаконної торгівлі та радикалізації. Не важко побачити, як Росія використовує їх з метою політичного залякування інших країн регіону.

Для НАТО це явно виклик, оскільки всі ці конфлікти можуть і вже значною мірою дестабілюють регіон. Альянс неодноразово вказував на те, що не має наміру розгорнути війська на сході або південному сході Європи чи, наприклад, з огляду на повномасштабну війну в Україні закрити небо, тим самим не спричинивши зворотними діями Третю Світову війну. Тому НАТО, попри посилене партнерство з країнами, які не є членами Альянсу, не йдуть на радикальні кроки, завдяки чому Росія продовжує спроби зайняти передові позиції у Чорноморському регіоні.

Проте, слід відзначити, що НАТО продовжує спроби виконувати своє основне завдання: забезпечити колективну безпеку усім країнам-членам Альянсу, тому була розроблена концепція спеціалізованої передової присутності. По-перше, було зроблено кроки щодо посилення оборони та розробки відповіді на застосування Росією військової сили проти сусідніх із нею країн Чорноморського басейну. По-друге, в рамках ініціативи спеціалізованої передової присутності було сформовано багатонаціональну бригаду Крайова, рамковою державою якої є Румунія - сухопутний компонент присутності в передовому районі. Наразі десять країн НАТО – Болгарія, Канада, Німеччина, Іспанія, Угорщина, Італія, Люксембург, Нідерланди, Польща та Португалія – зобов'язалися брати участь у ній. Вони роблять вагомий внесок у роботу штабу бригади та координують посилену підготовку. По-третє, Канада та Італія зобов'язалися підкріпити зусилля Румунії та Болгарії щодо патрулювання їхнього повітряного простору. По-четверте, на морському просторі тепер присутні постійні військово-морські угруповання НАТО, причому було збільшено кількість

кораблів і проводиться більше військово-морських навчань.

Незважаючи на більш-менш загальну концепцію з приводу захисту та укріплення флангу, слід зазначити, що підходи до її реалізації на таких важливих прибережних театрах як Балтійський та Чорноморський регіони є різними [8, с.14-20; 9]

Через асиметричне стримування східного флангу НАТО, а саме – посилену передову присутність у Балтійському регіоні, були створені прогалини в Чорноморському регіоні, які Москва потенційно може використати та вже це робить. Не представляючи більш єдиного та злагодженого фронту, Альянс залишається під загрозою дезінформації, кібератак і відкритого дипломатичного та економічного тиску з боку Москви. НАТО слід розробити більш злагоджену стратегію щодо укріплення двох найважливіших регіонів з оглядом на повномасштабну війну, яка відбувається сьогодні між Україною та Росією. Слід більш детально вивчити питання безпеки не лише країн-членів Альянсу, але й прифронтових держав, через які Росія здійснює тиск на НАТО та реалізовує свої жажливі та антигуманні амбіції, повністю порушуючи міжнародні акти та руйнуючи всю архітектуру європейської безпеки [9].

Отже, з огляду на різні підходи щодо безпеки Чорноморського та Балтійського регіонів, посилення східного флангу ще далеке від завершення. Асиметричне стримування створило певні прогалини, через які Росія може впливати на регіон, тому, беручи до уваги особливості Чорноморського регіону, слід розробити більш послідовну стратегію та посилити передову присутність на цьому напрямку. Існує два основних принципи на яких базується сучасна стратегія задля ефективного контролю над регіонами: жорстка та м'яка сила. Жорстка сила, спрямована на забезпечення стабільності за допомогою ротаційних військ у

східному фланзі, є необхідним компонентом стримування можливої агресії. У той час як м'яка сила, спрямована на співпрацю з країнами-партнерами та створення міжнародних діалогів, є головною об'єднуючою силою, яка допомагає Альянсу протидіяти дезінформації, а також створює сприятливе середовище для посилення регіону за допомогою дипломатії.

Стосовно еволюції поглядів країн-членів НАТО до Чорноморського регіону, слід зазначити наступне. Головним на порядку денному саміту НАТО в Уельсі 2014 року стояло питання реакції на сучасні реалії, в яких виявилось міжнародне співтовариство, а саме – початок війни на сході України та анексія Криму. Альянс опинився віч-на-віч із викликами, до яких не був готовий, враховуючи співпрацю з Росією в рамках збереження миру та стабільності в особливо важливих регіонах, як Балтійський та Чорноморський. Однак такий результат подій сколихнув усі країни-члени Альянсу і підштовхнув їх до розробки нової системи безпеки та адаптації до існуючих випробувань.

Визнаючи всі виклики, на саміті в Уельсі НАТО вжила заходів необхідних для того, щоб підвищити боєздатність, надійність і готовність сил Альянсу до заходів у відповідь. Ці заходи включали розвиток сил швидкого реагування, що здатні розгорнути повітряні, морські і наземні сили в лічені дні при виникненні загрози. Таким чином, було прийнято План дій НАТО щодо забезпечення готовності.

Також, після анексії Криму Альянс чітко усвідомив необхідність підтримки тих країн, які не є членами альянсу, але формують спільний регіон, який так чи інакше впливає на безпеку країн-членів. До саміту лідери країн НАТО не приходили до спільної думки з цього питання, проте зараз розбіжності присутні лише у дилемі як поводитися з Росією в цих умовах.

Багато країн були прихильниками того, щоб поглибити діалог з Росією задля того, аби не створювати нових загроз і не порушувати наявні енергетичні угоди. Безумовно, суперечності, що існують в Альянсі, блокували посилення присутності сил швидкого реагування в Чорноморському регіоні до сьогодні, проте кроки щодо зміцнення країн, що входять до регіону були окреслені [2].

Саміт у Варшаві у 2016 році проходив під знаком нових загроз у сфері безпеки. Можна сказати, що ця зустріч на найвищому рівні була продовженням саміту в Уельсі 2014 і за її підсумками можна судити про значну еволюцію Альянсу в питаннях безпеки та швидкого реагування на можливі загрози. Було повністю доопрацьовано План дій щодо забезпечення готовності, який трансформувал сили швидкого реагування та став вирішальним у створенні ротаційного, багатонаціонального компонента збройних сил НАТО у шести країнах східного флангу.

На саміті у Варшаві Альянс не мало уваги приділив Балтійському регіону. Так, НАТО зобов'язалася розширити партнерство з Фінляндією та Швецією щодо широкого спектру питань, а також було вирішено посилити присутність у передовому районі в Естонії, Латвії, Литві та Польщі. Загалом, можна сказати, що заходи щодо зміцнення регіону були проведені колосальні і Альянс у цьому питанні показав консолідовану підтримку та готовність до оборони країн-членів.

Щодо Чорноморського регіону, де Росія на момент 2016 року нарощувала свою військову присутність, вперше було серйозно поставлено питання безпеки країн-членів Альянсу в даному регіоні, а також були визначені конкретні завдання: посилення співпраці з Україною та Грузією, що вже є важливим досягненням; створення обмежених сил передової присутності у Болгарії, Румунії та на чорноморському узбережжі, включаючи

розміщення у Бухаресті південно-східного штабу багатонаціональної дивізії.

Проте, аналізуючи підсумки Варшавського саміту, простежується певна дуальність у прийнятті конкретних рішень щодо посилення Чорноморського регіону. Стає ясно, що через те, що Альянс усе ще намагався підтримувати діалог з Росією та співробітництво в рамках безпеки, серйозне зміцнення НАТО в Чорноморському регіоні поставило б крапку на цій ініціативі, а можливо, і стало б причиною військового зіткнення, якого Альянс побоюється. Тому можна сказати, що ще у 2016 році співпраця та зміцнення у Чорноморському регіоні була далекою перспективою, незважаючи на те, що безпека у Чорному морі кардинально змінилася та вимагала нових підходів та рішень з боку НАТО. Висунута Україною пропозиція зі створення спільної флотилії України з Румунією та Болгарією не була реалізована. В цілому, можна констатувати, що посилення Чорноморського регіону залишалося другорядним питанням на порядку денному та викликали розбіжності між країнами-членами. Проте НАТО висловила свою готовність посилити партнерство з Україною як одним з головних акторів у цьому регіоні [3].

Незважаючи на те, що саміт у Брюсселі у 2018 році пройшов в обстановці різких дискусій через особливу позицію президента США Д. Трампа з ключових питань діяльності Альянсу, зустріч пройшла дуже успішно. Лідери висловили відданість підходам вироблених в Уельсі (2014) та Варшаві (2016). Пріоритетними також залишалися питання колективної безпеки та стримування.

Чорноморський регіон не був виокремлений, проте однак в рамках зміцнення східного флангу загалом по всіх напрямках у період до 2024 року було розроблено низку заходів щодо підвищення оперативності військових перевезень. Зокрема, передбачалося:

1) до 2019 року скоротити терміни отримання дипломатичних дозволів на повітряні, морські та наземні перевезення;

2) винести питання організації транскордонних військових навчань;

3) до кінця 2019 року сформувати координаційний механізм для врегулювання питань перетину кордонів військами та вантажами [4].

Слід зазначити, що саміт НАТО в Лондоні у 2019 році розпочався не з дуже позитивної ноти. Він пройшов під знаком конфлікту Туреччини з Альянсом через купівлю Туреччиною російських ЗРК С-400 та її військову операцію на півночі Сирії. Під час обговорення Плану з оборони Польщі та країн Балтії президент Туреччини Р. Ердоган заявив, що схвалить План лише в тому випадку, якщо НАТО визнає терористичною організацією сили самооборони сирійських курдів. Після важких переговорів під час саміту у Лондоні лідерам країн-членів вдалося дійти компромісу. Туреччина, яка раніше блокувала ухвалення документа, зняла своє право вето. Як заявив міністр оборони Литви Раймундас Каробліс: «Реалізація політичного рішення, досягнутого в Лондоні, є успіхом для всього НАТО».

Втім, саміт у Лондоні став у своєму роді знаковим, адже існуючі протиріччя в Альянсі, в умовах агресії з боку Росії, що зростає, безпосередньо впливають на стратегічну обстановку в усіх регіонах Альянсу. Незважаючи на загрози в Чорноморському регіоні, анексію Криму і, станом на 2020 рік, війну на сході України, НАТО хоч і в обмеженому форматі, але все ж таки підтримувала контакт з РФ, акцентуючи увагу на тому, що Альянс не бачить у ній ворога. Проте країни-члени чітко розуміють, що сьогодні РФ становить велику загрозу організації та заходи щодо оборони, як і принцип колективної безпеки є основними [10].

Наступний саміт у Брюсселі у 2021 році президент США Дж. Байден заявив, що в умовах агресії з боку Росії для

Альянсу основним завданням є єдність. Дж. Байден запевнив Альянс у тому, що він є корисним для Америки, а також назвав статтю 5 Вашингтонського договору про колективну безпеку «священним обов'язком», адже лише спільними силами всіх країн-членів можна протистояти серйозній загрози з боку Росії.

Європі було важливо почути ці слова від президента США після ери Трампа та низки попередніх розбіжностей. Загалом можна сказати, що саміт ознаменував відкриття «нового розділу» у діяльності Організації.

Важливим є те, що на саміті пріоритетним питанням стало стримування російської агресії. Слід сказати, що було затверджено нову стратегію з оборони Чорноморського та Балтійського регіонів. Також слід зазначити, що більше уваги приділили Чорноморському регіону, який, за словами Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга, має велике значення для НАТО, отже в умовах агресивної поведінки Росії в Чорному морі очевидно, що Альянс повинен посилювати там свою присутність у повітрі, на суші та на морі».

Однак і досі існують чинники, що не сприяють зміцненню Чорноморського регіону за моделлю Балтійського. По-перше, за Беном Ходжесом, «однією з основних проблем безпеки в Чорноморському регіоні після анексії Криму є те, що причорноморські країни намагаються привернути увагу НАТО до регіону поодиночі. Румунія, Туреччина та Болгарія повинні об'єднатися з Україною, Грузією та Молдовою та спільно переконувати Брюссель та Вашингтон не послаблювати увагу до Чорного моря та всіляко розвивати здатність НАТО та країн-партнерів Альянсу протистояти Путіну у цьому стратегічно важливому для нього регіоні» [8].

Кроки на шляху до цього були прийняті на саміті у Брюсселі 2021. Там було затверджено «порядок денний НАТО – 2030», де особлива увага приділяється

політичним консультаціям з країнами-партнерами Альянсу в рамках консолідованого підходу до протистояння російській агресії. Також лідерами було оголошено про розробку нової стратегічної концепції Альянсу, яка має бути представлена в Мадриді на черговому саміті на найвищому рівні у 2022 році. До її розробки разом з іншими партнерами долучиться Україна. Генеральний секретар НАТО заявив, що вона буде включати кілька найважливіших елементів, на яких базується сучасна обстановка безпеки [6].

Поки складно сказати, якою буде нова Стратегічна концепція НАТО, проте, згідно з аналітичною запискою «НАТО-2030», базуватиметься вона насамперед на протидії сучасним загрозам, що походять від таких країн як Росія та Китай.

Загалом, є велика ймовірність, що Альянс все ж таки розробить чіткіші підходи до зміцнення Чорноморського регіону і посилить там свою передову присутність. Важливо відзначити, що у Стратегічній концепції, безумовно, буде приділено величезну увагу військово-політичному партнерству Альянсу з країнами-партнерами НАТО як Україна та Грузія, що дозволить спростити процес посилення Чорноморського регіону та протидіяти агресії РФ [5].

На сьогоднішній день агресія РФ досягла свого апогею і поставила під загрозу безпеку не лише України, а й усієї Європи, тому, насамперед, пріоритетні ініціативи діалогу та співпраці слід переглянути та приділити увагу більш ефективному механізму – санкціям. Про це неодноразово було заявлено на зустрічах на найвищому рівні президентом США Дж. Байденом. Також слід посилити діалог з Турецькою Республікою, яка є, серед членів Альянсу, лідером у Чорноморському регіоні.

Висновки. Кардинальні зміни, які відбулись в Європі – нарощування Росією свого військового потенціалу, анексія Криму у 2014 році, війна на Сході України,

початок повномасштабного вторгнення Росії на територію України – сколихнули весь Північноатлантичний Альянс та змусили переглянути організацію колективної оборони та безпеки країн, які формують східний фланг НАТО.

Проаналізувавши зустрічі на найвищому рівні НАТО з 2014 по 2021 рік, можна прослідкувати еволюцію підходів до посилення безпеки як у Балтійському, так і у Чорноморському регіонах. Якщо на саміті в Уельсі у 2014 році країни-члени Альянсу вбачали загрозу з боку РФ, але ще сподівалися підтримувати діалог з Росією з огляду на те, щоб не створювати нових загроз і не порушувати наявні енергетичні угоди, то у 2021 році пріоритетним питанням стало стримування російської агресії. Також більшу увагу було приділено Чорноморському регіону. Саме, Альянс став активніше проводити військово-морські навчання та співпрацювати з регіональними країнами-партнерами. Також, доволі чітко було визначено прагнення Альянсу до розробки нової стратегічної концепції та якомога швидше опрацювати дієві підходи у разі можливої військової загрози з боку РФ як головного дестабілізуючого фактору в регіоні.

Для України питання безпеки в Чорному морі є стратегічно важливими, як і для НАТО. В контексті російської агресії – це не просто питання безпеки в Чорному морі, а й демократичного розвитку та стійкості всього регіону і зміцнення південно-східного флангу НАТО. З початку повномасштабної війни з Росією, ситуація у Чорноморському регіоні значно погіршилася і потреба у посиленні обороноздатності регіону значно зросла. Росія вже почала блокувати українські порти, щоб запобігти експорту зерна та енергоносіїв в інші країни. Це все може спричинити світову кризу, тому безпека Чорноморських транспортних маршрутів має вирішальне значення для торгівлі і процвітання в цьому регіоні і поза його межами.

Список використаної літератури:

1. Герасимчук С. Бухарест 9: у пошуках співпраці на східному фланзі НАТО? *Українська призма*. 2019. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueeros/ukraine/15575.pdf>
2. Заява за результатами саміту в Уельсі. NATO.int. 2014. URL: https://www.nato.int/cps/ru/natohq/news_112107.htm
3. Заява за результатами саміту у Варшаві. NATO.int. 2016. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_133169.htm?selectedLocale=uk
4. Заява за результатами саміту у Брюсселі. NATO.int. 2018. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=ru
5. Заява за результатами саміту у Брюсселі. NATO.int. 2021. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?selectedLocale=ru
6. Укрінформ. Україна візьме участь у формуванні Стратегічної концепції НАТО до 2030 року – Стефанішина. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3389511-ukraina-vizme-ucastu-formuvanni-strategicnoi-koncepcii-natodo-2030-roku-stefanisina.html>
7. Center for European Policy Analysis. One Flank, One Threat, One Presence A Strategy for NATO's Eastern Flank. 2020. URL: https://cepa.org/cepa_files/2020-CEPA-report-one_flank_one_threat_one_presence.pdf
8. Hodges B., Bugajski J., Wojcik R., Schmiedl C. NATO needs a coherent approach to defending its eastern flank. *Texas National Security Review*. 2020. URL: <https://warontherocks.com/2020/06/nato-needs-a-coherent-approach-to-defending-its-eastern-flank/>
9. London Declaration. NATO.int. 2019. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_171584.htm

Kuryk O. M. – student of the Faculty of International Relations, Political Science and Sociology of the National University Odessa I. I. Mechnikov.

NATO's Eastern Flank: Current Threats and Approaches to Strengthening

The article is devoted to the analysis of the defense capability and security of NATO's eastern flank, which due to its unique geographical position is increasingly exposed to new threats from the Russian Federation. The article also analyzes the structure and strategy of the eastern flank defense, the process of strengthening the defense capacity of the Baltic and the Black Sea regions, and the crisis affecting them. The author devoted particular attention to the evolution of approaches to the strategic defense of the Black Sea region from 2014 to 2021 and the role of Ukraine in this process.

Key words: NATO, Ukraine, Turkey, Russia, eastern flank, summit, Black Sea region, Baltic region, enhanced forward presence, tailored forward presence, asymmetric deterrence.

Рекомендовано до друку
к. політ. н., доц. Максименко І. В.

Стаття надійшла 04.05.2022